

Mülkiye Marşı

4 Aralık 2010
Ankara

Mülkiye Marşı^(*)

Dr. Serdar Şahinkaya^(**)

XIX. yüzyıl biterken hasta'nın ateşi iyice yükselmiş...

Koma'nın derinliği iyice artmış..

Ve saflar bir kez daha klasik mevkilerine çekilmişlerdir.

İşte bakın “hava [nın] kurşun gibi ağır” olduğu o muhâtaralı süreci, Erol Toy nasıl anlatmaktadır;¹

“(…)

On dokuzuncu yüzyıl, safların iyice belirdiği zaman rastlar.

Uygarlık, tekniğin son halkalarıyla sanayi devrimin tamamlamak üzeredir.

Teknik geliştikçe sömürü hesapsız boyutlara ulaşmış... Üretenin angaryası, tüketenin iştahı, alanın hevesi verenin çabası... Ezenin baskısı, ezilenin çılgılığı ortalığı kasıp kavurmaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu en uzun yüzyılına böyle başlamıştır. Osmanlı en uzun yüzyılına bu ortamda ayak basar.

Tam bir Hasta Adam'dır. Yerli, yabancı doktorlar başına üşüşür.

Her kafadan bir ses, her bir ağızdan bir nefes çıkar.

Tabiplerin her biri ötekinden daha acı reçeteler hazırlar. Hasta her reçeteden sonra, biraz daha fenalaşır. Kimse, ameliyata cesaret edemez ama reçetenin acısından daha acısına eli varır.

Yüzyılın sonunda, Boğazların Hasta Adamı, tam anlamıyla bir komaya girmiştir.”

Yeniden öğrenime açılan Mülkiye’de derslere Mondros Mütarekesinden beş gün sonra 1918 yılının 5 Kasım günü başlanır.

Bir hafta sonra yani 13 Kasım günü İtilaf devletlerinin donanma gemileri İstanbul’a girmiş, işgal başlamıştır.

Mülkiye’nin bulunduğu Yıldız Sarayı Yaveran binasından, İstanbul Boğazı ve boğazdaki işgalci düşman gemileri kahredilerek izlenmektedir.

^(*) Metni dikkatlice okuyarak eleştiri ve önerilerde bulunan Mülkiyeliler Birliği Genel Başkanı Sayın **İhsan Feyzibeyoğlu**’na, ayrıca sınıf arkadaşım Sayın **H. Avni Aksoy**’a teşekkür ederim.

Bu metin, konu ile ilgili yeni bilgi ve belgelerin ortaya çıkarak, bazı noktaların daha iyi aydınlatılmasına aracılık eder ise amacına ulaşmış olacaktır.

^(**) **mülkiye** Genel Yayın Yönetmeni ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü yarı zamanlı öğretim elemanı.

¹ Erol Toy(2007). *O’na Katılmak: Dünden Yarına Türkiye Cumhuriyeti*. İstanbul: Güner Yayınları. Düşünce Dizisi:1, s.25.

Kabataş önünde demirli HMS Ajax isimli İngiliz savaş gemisi

İngiliz işgal kuvvetleri Galata Köprüsü üzerinde

İşgal İstanbul'unda Mekteb-i Mülkiye öğrencileri, yalnızca okulda dağıtılan elle yazdıkları, taş baskı **Güneş** adında bir dergi çıkarırlar.

12 Ekim 1921 tarihine kadar çıkmış olan Dergi'de 'Esir olmak için mi?', 'Anadolu köyünden bir sada' gibi yazılarla işgal kuvvetlerine açıkça muhalefet ederek, Anadolu'da yükselen bağımsızlık mücadelesini destekleyen şiirler de yer almıştır².

Yıldız Sarayı, Yıldız Cami ile 1918 – 1919 ve 1925 – 1935 yılları arasında Mülkiye'nin öğretimini sürdürdüğü (soldaki küçük bağımsız) bina

² Dr. Cengiz Aslantepe (2009): *Mekteb-i Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne 1859–2009. 150 Yılın Tanıklığı*. Koleksiyoncular Derneği Yayını. No:11.s.123–124. Ankara.

Bu şiirlere bir örnek;

İstanbul'un işgal gecesi yazılmıştır

*Burası neresi...sorma defterim
Buraya ben nasıl İstanbul derim
Düşmanlar geziyor sokaklarında
Baykuşlar haykırır çatılarında*

“Vatan'ın mahvolmasına, büyük Millet'in êsaret zincirlerine vurulmasına, **iktidarda bulunanların gaflet, dalalet hatta hıyanet** içinde olmalarına rağmen Mülkiyeliler Vatan'ın kurtuluşuna Millet'in İstiklâline kavuşacağına olan güveni yitirmemişler; Vatanperver öğretmenlerinin eğitim ve öğretimleriyle yetişerek yarın' büyük Türkiye'si mimarlığına hazırlanmaya devam etmişlerdir”³.

İşte, ‘cumhurun’ topyekûn, o günün de bu günün de devlerine karşı verilen olağanüstü bir Kurtuluş Savaşına dayanan Cumhuriyetimizin işaret fişegini bu ruh hali ateşlemiştir. Ve, **Mülkiye Marşı**, bu güven ve inanın en iyi ve en parlak örneğidir.

Cemal Edhem Efendi (Yeşil) ve Vatan Şiirinden Mülkiye Marşı'na

*Kuşatılmış, hırpalayıcı, horlayıcı günlerin yarattığı öfkeyle, taş gibi sessizleşmek yerine duyarlılaştan gençliğin başka bir dünya kurmaya hazır olduğunu dile getiren, coşku ve soyluluk ifadesi⁴ olan **Vatan** adında bir şiir Mülkiye öğrencisi **Cemal Edhem** tarafından yazılmıştır.*

Ve o şiir, kısa bir süre sonra **Mülkiye Marşı**'nın güftesi olmuştur.

Yandaki resim, yukarıda bahsedilen Mülkiye öğrencilerinin çıkardığı Güneş Dergisinden alınmıştır⁵ ve resmin altında Cemal Edhem Efendi yazmaktadır. Cemal Edhem, soyadı kanunu sonrası Yeşil soyadını almıştır.

“Babası Dr. Binbaşı İbrahim Edhem Hakkı Bey'in 1915'de Kafkas Cephesinde ş e h i d oluşu, bir yıl sonra da Anneciğini kaybedişi üzerine, 1916'da İstanbul'a gelen ve parasız yatılı olarak İstanbul Sultanisi (Lisesi) 10. Sınıfına girip 11.sınıfa geçtiği 1917'de askere alınan genç Cemal Edhem, 1918'de Mülkiye yeniden açılınca sınavları kazanıp 19 yaşının içindeyken Mülkiye Öğrencisi olarak öğrenimine devam etmeye başlamıştır”⁶.

³ Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969): ‘Son Asır Türk Tarihinin Önemli Olayları İle Birlikte’ Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı). C.I. s.440. Mars Matbaası. Ankara.

⁴ <http://bilayvakti.blogcu.com/mulkiye-marsi-ve-hikayesi/4859691>

⁵ Aslantepe (2009). s.124

⁶ Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969). s. 440.

Mülkiye 1921 mezunu Cemal Edhem Bey, 1919'da kaleme aldığı bu şiir için, o zamanki duygu ve düşüncelerini 1967 yılında şöyle ifade etmektedir⁷:

“... Bunu şimdi ifade edebilmek çok zor. Aradan elli yıla yakın zaman geçti. O zamanın havasına girmeye denemek, yirmi yaşından önce alınmış bir soluğu elli yıl ciğerlerinde tutup yetmişine yakın vermeyi düşünmek gibi bir şey olur. Yine de şu kadarını söyleyeyim: Mülkiye'nin 1918'de yeniden açılışı, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki Mütareke Yılları'nın ilk günlerine rastlar. Okul'a girdiğimizin altıncı ayına doğru yazdığım bir şiire, o kara günlerin gittikçe artarak yüreklerimizde yer eden acısı ve acılığı ister istemez sinecekti. Güftenin o zaman için aşırı iyimser görünüşünü de delikanlılık çağını yenilgiye karşı direnme gücüne ve aydınlık bir geleceğe özlem duygusuna verebiliriz”

Gerçekten de güftede bir iyimserlik havası hâkimdir. Sanki bu sözler, Kurtuluş Savaşı ve destansı sonuçlarının habercisi gibidir.

Mülkiye geleneğinin anlam ve gücünü kavramada önemli göstergelerden biri **Mülkiye Marşı**⁸,nın genellikle yalnızca ilk kıtası okunduğu için, öteki iki kıtada söylenenler pek bilinmez. Bu çerçevede sevgili Hocamız **Prof. Dr. Cem Eroğul**'un konu ile ilgili ufuk açıcı, hatırlatıcı değerlendirmelerine bir göz atalım⁹:

“(.) Marşın sözlerini 1919 yılının Nisan ayında yazan Mülkiye öğrencisi Cemal'in bir iki dizesini anımsatmak isterim. Yıkılmakta olan Osmanlı Devleti'ni şöyle betimliyor Cemal: “Bir güneşin bir zamanlar, ay kadar kaldındı dün / Dün bir aydın, sislenen boşlukta yıldızın bugün.” 1919 Nisan'ında durumun umutsuzluğu ne güzel anlatılıyor, değil mi? Ancak, arkasından şunları ekliyor Cemal: “Sel durur, yangın söner, elbette bir gün ey vatan / Süslenir oynar yarın, dün ağlayıp matem tutan.” Sonra da, bildiğimiz o güçlü seslenişi yineleyerek son noktayı koyuyor şiirine: “Ey vatan, göz yaşların dinsin yetiştik çünkü biz” Bir düşünelim: Bu sözler, yurdun “sislenen boşlukta bir yıldız” gibi kayıp gitmekte olduğu günlerde, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışından bir ay önce söyleniyor. (...) Bu ne inanç gücüdür böyle? Bir yüksekokul öğrencisi, bu en kara günlerde, bir marş yazarak, ülkesine merak etme, yetişip geliyorum gözyaşını dindirmeye deme gücünü nereden bulabiliyor? İşte bu can alıcı sorunun yanıtıdır, Mülkiye geleneği. Önemi ve gücü de işte buradan kaynaklanır.”

⁷ Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Y.1967, Ekim-Aralık, C. 2, S.9.s.25-26. Çankaya, s.440'daki 9 nolu dipnotunda dergi yılı olarak bir yanlışlık sonucu 1968 belirtilmiştir.

⁸ Marş ile ilgili olarak, Aydın İlik (2002) “Seksen Üç Yıllık Mülkiye Marşı” Mülkiye, C.XXVI S.233. s.273 - 276

⁹ http://www.politics.ankara.edu.tr/index.php?bil=bil_icerik&icerik_id=186

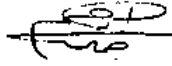
MÜLKİYE MARŞI

Başka bir aşk istemez, aşkında çayın kullandım,
Ey Tatan göz yaşların dersen, yetmiş günkü beğ,
Çil ki sen meş'urle gilsün ay, güneş, tepetile olma,
Ey Tatan göz yaşların dersen, yetmiş günkü beğ.

Bir güneşin bir zamanlar, ay kadar kaldırmış düm,
Dün bir aydın, suskun başbükte yaldızın buğün,
Bongün usmuş bek, me suya da bu abşan, girdiğin,
Ey Tatan göz yaşların dersen, yetmiş günkü beğ.

Bekleim tükte oğlunun aşorında kuvvet bekneyim,
Çaldımsı, yangın söner albette bir gün ey Tatan,
Yaslımı oynar yaren, düm ağlayıp matam bekim,
Ey Tatan göz yaşların dersen, yetmiş günkü beğ.

Nisan 1919

CEMAL YEŞİL

Yukarıdaki görsel malzeme, Cemal Edhem Yeşil Beyin kendi el yazısı ve günümüz Türkçesi ile yazdığı ve Mülkiyeliler Birliği Genel Merkezi duvarlarını da süsleyen marşımızın sözleridir¹⁰.

Mülkiye Marşının bestelenme öyküsünden önce gelin birlikte **Cemal Edhem Yeşil**'in yaşam öyküsüne kısaca bir göz atalım¹¹:

Cemal Bey, aslen Diyarbakırlıdır. Babasının görevde bulunduğu Bağdat'ta 1900 yılında doğmuştur. Mülkiye'den 1921 yılında mezun olan Cemal Yeşil, Ankara'ya gelerek, Maliye Vekâletinde Masa Kâtibi Refiki olarak devlet hizmetine girmiştir.

1922 yılında TBMM Muvazene-i Maliye Encümeni Kâtibi ve Mümeyyizi, 1923 yılında Maliye Müfettişi olmuştur. 1936 yılına kadar müfettişlikte kalan Cemal Yeşil, 1936 yılında Maliye Vekâleti Bütçe ve Mali Kontrol Umum Müdürlüğü'ne getirilmiş, 1938 yılında aynı Bakanlığa Müsteşar olmuştur.

1942 yılında Başvekâlet Müsteşarlığı'na getirilmiş, 1947 yılından 1951 yılına kadar Riyaseti Cumhur Umumi Kâtipliği (Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği) görevinde bulunduktan sonra 1951 yılından 1965 yılına kadar, Kabil, Budapeşte büyükelçilikleriyle, Dışişleri Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği'nde ve Varşova Büyükelçiliği'nde bulunmuştur.

¹⁰ Nisan 1919 tarihi, bu yazının değil güftenin ilk yazıldığı tarihtir. Bilindiği üzere, Latin harflerinin kabul tarihi 1928'dir.

¹¹ <http://www.mmd.org.tr/detay.aspx?cid=52>

1965 yılında yaş haddinden emekliye ayrılmış ve Ankara'ya yerleşmiştir. 1950 yılında RUBAİLER adlı bir şiir kitabı yayımlanmıştır. 27 Kasım 1977 günü Ankara'da vefat etmiştir.

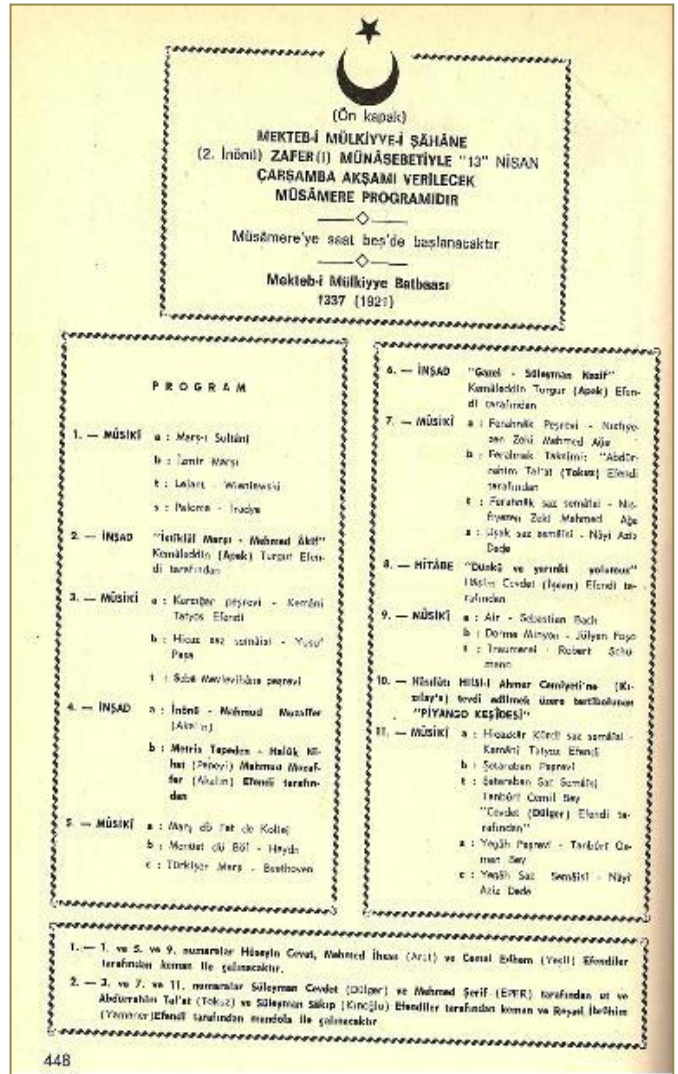
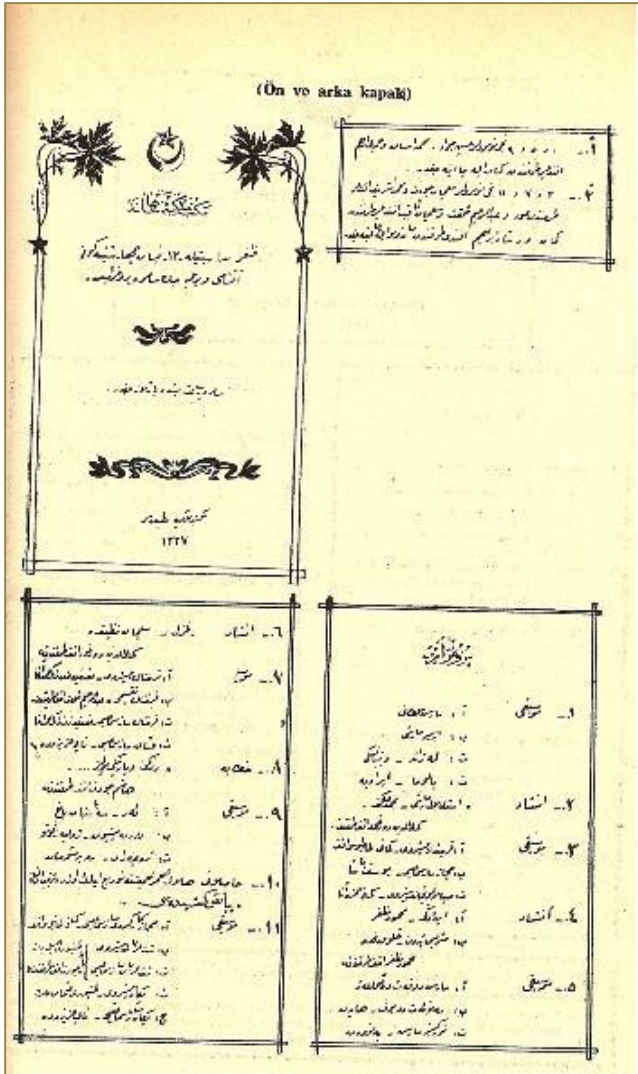
Cemal Yeşil iyi bir şair ve çok başarılı bir bürokrat olmasının yanı sıra öğrenciliğinden itibaren iyi bir müzisyendir aynı zamanda. Birinci ve İkinci İnönü Zaferlerinin yurt dışında yarattığı coşku ve nihai zafere olan inanç Mekteb-i Mülkiye'yi de sarmıştır.

Dönemin Mülkiye Müdürü Hüseyin Nâzım Bey'in de teşvikiyle, bu büyük zafere kendi mütevazı imkânlarıyla katkıda bulunabilmek için bir **müsâmere** tertip edilir.

13 Nisan 1921 tarihindeki **Zafer Müsameresinde Cemal Edhem Yeşil**, iki arkadaşıyla birlikte bazı marşların yanı sıra *Bach*'ın Şarkı, *Şoso*'nun Dorme Minyon ve *Schuman*'ın Rüya'sını *keman* ile icra etmişlerdir.

Bu müsâmereden 27 gün sonra 10 Haziran 1922'de Müdür Hüseyin Nâzım Bey, Müdürlükten alınarak, Maârif Nezaretine nakledir.¹² Bu "nakil" geleneğinin günümüzde de sürmekte olduğunu hatırlatmaya bilmem gerek var mı?

Bahse konu müsâmerenin programı Osmanlıca ve günümüz Türkçesi olarak aşağıda verilmiştir.¹³

¹² Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969), s. 446- 449.

¹³ Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969), s. 447- 448.

Güftenin nasıl bestelendiğine ilişkin öyküye gelince;

“Şiir, sınıf arkadaşlarından Cevdet (Dülger, 1921 Mezunu) Bey tarafından aile dostları olan Musâ Süreyyâ Beye gösteriliyor. Kıymetli bestecinin kendisi de o devrin Gençliği ile aynı fikir ve düşüncede olduğu için Gençliğin içinde bulunduğu duyguları bildiğinden bu şiiri marş olarak bestelemiş[tir].”¹⁴

Musâ Süreyyâ

Cevdet Dülger

1884’de Üsküdar doğumlu olan Musâ Süreyyâ Bey, Devlet Bursu ile beş yıl boyunca Berlin Kraliyet Akademisinde eğitim görür, İstanbul’a döndüğünde Kız ve Erkek Öğretmen Okullarında müzik öğretmenliğini yapar.

1924’de İstanbul Konservatuarını yeniden kurar ve 1931’e kadar buranın müdürlüğü görevini sürdürür ve 1933’de geçirdiği bir kalp krizi sonucu hayata veda eder.

Musâ Süreyyâ Bey’in, farklı anlatılarda Mülkiye’de Musiki Öğretmenliği yaptığı belirtilmiş olsa da böyle bir kayda rastlanılmamış ve yine o dönemin Mülkiye ders programlarının incelenmesinden de görüleceği gibi Mülkiye’de hiçbir dönem *Musiki* dersi programlarda yer almamıştır.

Bu noktayı, Doç. Dr. Murat Baskıcı aşağıdaki biçimde değerlendirmektedir.¹⁵

“Çeşitli kaynaklarda marşın Mekteb-i Mülkiye “Müzik Öğretmeni” Musa Süreyya Bey tarafından bestelendiği belirtilmekteyse de bunun için herhangi bir kaynak gösterilmemektedir. Şu an için Musa Süreyya Bey’in okulda müzik öğretmenliği yaptığına dair kesinleşmiş bir bilgi yoktur”.

Besteleniş öyküsüne ait ilginç bir ayrıntı için yine Çankaya’ya göz atalım.¹⁶

Musâ Süreyyâ Bey’in “kız kardeşi Sayın Bn. Nihâl Erkutun, Mülkiye Marşı’nın bestelendiği gece’yi gâyet iyi hatırlamakta ve şöyle anlatmaktadır: Gâyet iyi hatırlıyorum. Müterâke yıllarından bir gece, bir dostumuz’un evinde âilece toplandığımız sırada Marş’ın güftesini getirdiler. Ağabeyim güfteyi okuyunca çok

¹⁴ Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969). s. 441.Yazım biçimi korunmuştur.

¹⁵ Murat Baskıcı (2009) “Mekteb-i Mülkiye’den Siyasal Bilgiler Fakültesine 150 Yılı Kronolojisi”. *Mülkiye* C. XXXIII, S. 265’de yayınlanan araştırmanın 15 nolu dipnot.

¹⁶ Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969). s. 441-442’de yer alan 10 nolu dipnottan. Yazım biçimi korunmuştur.

duygulandı. Hemen kalktı; orada bulunan Piyano'nun başına geçip bu Marşı o gece besteledi...”

Peki, güfteyi Musâ Süreyyâ Bey'e kim / kimler ve ne zaman götürmüştür?

İşte bu soruların kimilerine yanıtları *İhsan Feyzibeyoğlu'* nun Çankaya, C IV, s.1703'den aktardığı satırlarda¹⁷ bulmak mümkün;

“Cemal Edhem Yeşil'in sınıf arkadaşı Süleyman Cevdet Dülger öğrencilik hayatına dair hatıralarını anlatırken şunları yazmıştır: Cemal Yeşil arkadaşımın yazdığı Mülkiye Marşı'nı Yüksek Muallim Mektebi Mûsiki Muallimi olan Musa Süreyya Bey'e ben besteledim ve 1919'da Mekteb'e götürerek birkaç sınıf arkadaşımınla birlikte öğrendik ve sonra diğer arkadaşlara öğretdik. Bu suretle 'Mülkiye Marşı' meydana geldi.' Öyle anlaşılıyor ki o gece güfteyi Musa Süreyya Bey'in bulunduğu eve götüren kişi ya da kişilerden birisi, mezun olduktan sonra Cemaleddin Mazhar ve Cemal Edhem Yeşil ile birlikte İnebolu üzerinden Ankara'ya gidip Milli Mücadele'ye katılan, bilahare Dahiliye ve Hariciye bakanlıklarında çeşitli görevlerde bulunan Süleyman Cevdet Dülger'dir.”

Bu noktadan hareketle *marşın bestelenme tarihine* ilişkin olarak aklıma bir soru takılmaktadır. O da şudur;

Eğer marş, şiirin yazıldığı yıl olan 1919'da bestelendi ise, o halde neden yukarıda bahsettiğim **13 Nisan 1921** tarihli **Zafer Mûsâmeresinde** hem de **Cemal Edhem Yeşil** de orada olmasına rağmen *İstiklal Marşı, Mekteb-i Sultani Marşı ve İzmir Marşı* icra edilirken **Mülkiye Marşı** programda yer almamıştır?¹⁸

Daha önce de belirtildiği gibi, *kuşatılmış, hırpalayıcı, horlayıcı günlerin yarattığı öfkeyle, taş gibi sessizleşmek yerine duyarlılaşan gençliğin başka bir dünya kurmaya hazır olduğunu dile getiren, coşku ve soyluluk ifadesi olan Mülkiye Marşı'nın* kısa öyküsü böyledir.

¹⁷ <http://bilayvakti.blogcu.com/mulkiye-marsi-ve-hikayesi/4859691>

¹⁸ Bu nokta araştırılmaya muhtaçtır.

Mülkiye Marşı

Başka bir aşk istemez, aşkınla çarpar kalbimiz,
Ey Vatan gözyaşların dinsin, yetiştik çünkü biz.
Gül ki sen, neş'enle gülsün ay, güneş, toprak, deniz.
Ey Vatan gözyaşların dinsin, yetiştik çünkü biz.

Bir güneştin bir zamanlar, aya kadar kaldındı dün,
Dün bir ay'dın, sislenen boşlukta yıldızsın bu gün;
Benzin uçmuş bak, ne rüya'dır, bu akşam gördüğün?
Ey Vatan gözyaşların dinsin, yetiştik çünkü biz.

Beklesin Türkoğlu'nun azminde kuvvet bulmayan,
Sel durur, yangın söner elbette bir gün Ey Vatan
Süslenir, oynar yarın, dün ağlayıp matem tutan
Ey Vatan gözyaşların dinsin, yetiştik çünkü biz.

Güfte: Cemal Edhem (Mülkiye öğrencisi 1919)

Beste: Musâ Süreyyâ (İstanbul Yüksek Muallim Mektebi Müsiki Muallimi)

Mülkiye Marşı Notaları¹⁹

80 *mf* *cresc.*
BAS_KA BİR AŞK İS_TE_MEZ AŞ_KIN_LA ÇAP_FAN KAL_Bİ_MİZ
MİZ *f* EY_VA_TAN GÖZ_YAS_LA_RIM DİN_SİN YE_TİS_TİK CÜN_Kİ BİZ GÜL_Kİ_S
SEN NES_EV_GÜL_SUM AY_CÜ_NES TOP_RAK DE_NİZ MİZ EY_VA

¹⁹ Marş notaları Mücellidoğlu Ali Çankaya (1968 – 1969). s.442'den alınmıştır.